

مجلة جامعة الزيتونة الدولية - مجلة علمية محكمة تصدر عن جامعة الزيتونة الدولية

<https://journal.ziu-university.net>

30/12/2022

العدد الرابع: ص.ص 394-411

ISSN: XXXXXXXX

Issue: N4

Al-Zaytoonah University International Journal for Scientific Publishing

COVID-19 PANDEMİSİNİN ULUSLARARASI TİCARETE ETKİLERİ

Vahab MURŞAN

Yüksek lisans öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi
Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü, Uluslararası İktisat Bölümü

wahebmurshan@stu.aydin.edu.tr

ORCID:0000-0002-6552-5006

ÖZET

COVID-19 pandemisin yayılması, küresel ve bölgesel olarak ekonomi piyasalarını şiddetli bir biçimde etkilemektedir. Son dönemde Avrupa ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkede ve ekonomik toplulukta başta üretim sektörü, havacılık sektörü, borsalar, sermaye hareketliliği, faizler ve birçok ekonomik değişkenler tümüyle etkilendi. Dünya ekonomik daralmaya devam ederken 2020 yılını bir önceki yıla kıyasla 6,8'lik bir küçülme ile kapattı. Dünya devletleri, bu dönemde daha önce görülmemiş tedbirler alarak COVID-19 krizinin ekonominin geneli ve işgücü piyasası üzerindeki zararlı etkilerini hafifletmeye çalışmaktadırlar. Ülkeden ülkeye farklılaşabilmekle beraber, vatandaşlara devlet yardımları ve destekleri görülmektedir. Küçülen bir ekonomiyi düzeltmek için olmasa da can suyu niteliği taşımaktadır. Dünyanın en büyük ekonomik bloklarından biri olan Avrupa Birliği, Covid-19 pandemisine hazırlıksız yakalandığı bir gerçektir. Dünya genelinde yaşanan iktisadi sorunları Covid-19 ile birlikte büyük bir iktisadi krize dönüşmüştür, birçok devlet halkına ve esnafına ilk anda yardım sağlayamaması, vatandaşların hayatta kalma mücadelesine en ağır darbeyi vurmuştur. Bir bölgesel ekonomik topluluk olan AB, Covid-19 pandemi krizinde çözünme süreci baş göstermiştir. Çin hariç neredeyse tüm ülkeler ekonomik olarak küçülmüş ve ticaret durma noktasına gelmiştir.

Anahtar Sözcükler: Covid-19, Dünya, Ekonomi, Ticaret, Pandemi,

ABSTRACT

The spread of the COVID-19 pandemic is severely impacting economic markets globally and regionally. Recently, the production sector, aviation sector, stock markets, capital mobility, interest rates and many economic variables have been completely affected in many countries and economic communities, especially in European countries. While the world continued to shrink, it closed 2020 with a 6.8 percent contraction compared to the previous year. World states are trying to alleviate the harmful effects of the COVID-19 crisis on the economy and the labor market by taking unprecedented measures in this period. Although it may differ from country to country, state aids and supports are seen for citizens. Even if it is not to fix a shrinking economy, it is a lifeline. It is a fact that the European Union, one of the largest economic blocs in the world, was caught unprepared for the Covid-19 pandemic. The economic problems experienced throughout the world have turned into a major economic crisis with Covid-19, the inability of many states to provide assistance to their people and shopkeepers at the first moment has dealt the hardest blow to the struggle of citizens to survive. The EU, a regional economic community, has begun to dissolve in the Covid-19 pandemic crisis. Almost all countries except China have shrunk economically and trade has come to a standstill.

Keywords: Covid-19, World, Economy, Trade, Pandemic,

GİRİŞ

Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılının Aralık ayında Dünya Sağlık Örgütü (WHO - World Health Organization) tarafından yeni bir korona virüs türü tanımlanmış ve sadece bir ay içerisinde Çin'in komşu ülkeleri başta olmak üzere tüm dünyaya hızla yayılan virüs, Şubat ayında Covid-19 olarak adlandırılmasının ardından 11 Mart 2020 tarihinde salgın hastalıklar kategorisine yerleştirilerek pandemi ilan edilmiştir.¹ (WHO, 2020). Birkaç ay içerisinde tüm dünyada etkisini gösteren Covid-19'un, başlangıçta sağlık krizi olmasına karşın yayılma hızını en düşük seviyeye indirmek için uygulanan zorunlu kısıtlama ve karantina süreci nedeniyle küresel ekonomik faaliyetlerde yavaşlama ve buna bağlı olarak kısa sürede benzersiz bir şok süreci başlatmıştır. Ülke ekonomilerinin birbirine sıkı bir şekilde bağlı olduğu günümüzde, Covid-19 salgınının tüm dünyayı kısa sürede etkilemesi kaçınılmaz hale geldi. Avrupa Birliği'nde bundan nasibini alarak, ekonomik ve sosyal hayattaki gelişmeler küresel ekonominin birbirine bağımlı olan sektörlerinde domino etkisiyle çöküşler kırılmalar oluşturdu.

Avrupa Birliği Covid-19 Dönemi Ekonomik Durum

Almanya, Fransa, İtalya gibi Avrupa'nın en büyük ekonomilerini barındıran Avrupa Birliği, 2020 yılını bir önceki yıla kıyasla yüzde 6,8'lik ekonomik küçülme ile kapattı. Avrupa İstatistik Ofisi'nin açıkladığı verilere göre, 2020'nin son çeyreğinde Avrupa Birliği, Gayrisafi Yurtiçi Hasılası bir önceki çeyreğe göre yüzde 0,7 oranında azalırken bir önceki

WHO. (2021) Covid-19 ve Avrupa, 20.11.2022 tarihinde <https://www.euro.who.int/en/countries/euopen> interinternet sitesi ¹

yılın aynı çeyreğine göre yüzde 5,1'lik düşüş gösterdi.² Gelişmiş ülkelerin ve ekonomilerin bulunduğu Avrupa Birliği topluluğunda bu denli yüksek düşüşler büyük ekonomik krizlerde oldu ama Covid-19 pandemisi kadar ekonomiyi etkilemedi daha doğrusu bu kadar uzun bir sürece yayılıp etkisini bu denli göstermedi.

Kurum, son çeyrekte bir önceki çeyreğe göre ekonomisi en fazla küçülen ülkenin yüzde 4,3 ile Avusturya olduğunu, Avusturya'yı yüzde 2,0'lik küçülme gösteren İtalya'nın ve yüzde 1,3'lük küçülme gösteren Fransa'nın izlediğini açıkladı.³ Covid-19 öncesi dönemde bile ekonomik olarak can çekişen İspanya ve Yunanistan için durum daha vahim sonuçlar içeriyor. Covid-19 arefesi birlikten ayrılma sürecine giden İngiltere bu zor süreçte Avrupa Birliğini biraz zora soktu. Eldeki veriler ışığında ve gazete haberleri doğrultusunda Avrupa Birliği ekonomisine güven gün geçtikçe kayboluyor.

Büyük Ekonomilerde Durum

Büyüme verileri, Avrupa birliği ekonomisinin dünyanın diğer büyük ekonomilerine kıyasla korona pandemisinden daha ağır darbe aldığını ortaya koyuyor. ABD ekonomisi 2020'de bir önceki yıla kıyasla yüzde 3,5 oranında küçülürken Rus ekonomisindeki küçülme yüzde 3,1'de kalmış, Çin ekonomisi ise yüzde 2,3 oranında büyümüştü.

Ercan Taşkın, Covid-19 Küresel Salgınının Uluslararası Ticarete Etkileri, Alanya Akademik Bakış Dergisi Yıl: 2021, C:5, ²

S:2, ss.749-771

Berrak k. (2021) Euro bölgesinde rekor küçülme, Euronews <https://www.dw.com/tr/euro-Bölgesi-ekonomisinde-rekor-3>
[küçülme](#)

Yüzde 6,8'lik ekonomik küçülme Avrupa Birliği tarihinde de bir rekora işaret ediyor. Euro Bölgesi'nin gayrisafi yurtiçi hasılasındaki en büyük azalma yüzde 4,5 ile mali krizin yaşandığı 2009 yılında kaydedilmiştir⁴. Tüm bu veriler ışığında Avrupa Birliği'nin ekonomik olarak pandemiden kaynaklı büyük bir kriz içerisinde olduğu gerçeğiyle yüz yüze.

Covid-19 ve İşsizlik

Bu krizin birçok alanda yansımaları mevcut. Ama dikkat çeken bir nokta var ki, o da işsizlik, AB ülkelerinin başarılı olduğu sağıktan sonraki tek konu. Eurostat'ın verilerine göre, 2020 yılının Aralık ayında Avrupa Birliği ülkeleri işsizlik rakamlarında ise değişiklik olmadı. İşsizlik yüzde 8,3 oranında kalırken bir önceki yılın aynı ayına göre ise yüzde 0,9 oranında artış gösterdi. Neredeyse diğer tüm ekonomilerde en büyük problem işsizlikken, AB'de pandemisi ile mücadele amacıyla yürürlüğe konulan önlemlerin etkisiyle büyük bir probleme dönüşmedi. Ama kısa vadede çözüm olan işten çıkarma yasakları ve devlet fonlamaları uzun vadede daha ciddi bir tehlikeye neden olabilecek vaziyette.

Kara E. (2020) Covid-19 pandemisi: iş gücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri, Avrasya Sosyal ve Ekonomi ⁴

Araştırmaları Dergisi, s269-282

Dış Ticaret

Dünya genelinde dış ticaret, Covid-19 tedbirlerinin geniş ölçüde yürürlüğe girmeye başladığı mart ayında geriledi. Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat), AB ve Avro Bölgesi'nin mart ayı uluslararası ticaret verilerini yayımladı.

Bu verilere göre, AB'nin mart ayında ihracatı geçen yılın aynı ayına göre yüzde 10,2 azalarak 167,4 milyar avroya, ithalatı da yüzde 12,2 gerileyerek 145,2 milyar avroya geriledi. Böylece AB, mart ayında 22,2 milyar avroluk ticaret fazlası gerçekleştirdi.⁵ Avrupa Birliği ekonomisinde Covid-19 pandemisinden kaynaklanan ciddi bir azalış söz konusu oldu.

Uluslararası Ekonomide Genel Durum

IMF, WTO, ILO, 2020 Nisan içerisinde koronavirüsün ticaret, istihdam ve ekonomi üzerindeki etkilerine yer veren raporlar yayınladılar. Bu raporların analiz edildiğinde çıkan sonuçlara göre dünya ekonomisi 2020'de %3 civarında küçülürken, küresel ticaretin ise en iyi durumda %11 küçüleceğidir. İMF'nin raporuna göre uluslararası ekonominin %3'den daha çok küçülebileceği tahmin edilmektedir. IMF'nin son raporuna göre küresel

---

Öztürk D. (2020) Covid-19 krizi'nin avrupa birliği'ne ekonomik etkisi üzerine, Euro Politik Dergisi, s141-161 ⁵

salgın en çok etkileyeceği ülkelerin başında gelişmiş ülkeler gelmektedir.⁶ Gelişmiş ülkelerin küresel ekonomideki ve küresel ticaretteki paylarının yüksek olması, dünyanın büyük bölümünde yatırım ve ticaretlerinin olması koronavirüsten en fazla etkilenen ülkeler olmalarına neden olmaktadır. Rapora göre dünya ekonomisinde ve ticaretinde toparlanmalar 2020'nin son çeyreği ve 2021 yılında olacaktır. Küresel kayıpların en çok olacağı dönem ise 2020'nin ilk iki çeyreğidir.⁷

Tablo 1: Koronavirüsün Etkisi Altında IMF'nin Küresel ve Bölgesel Bazda GSYH Tahminleri

	Reel GSYH		Kişi Başı GSYH	
	2020	2021	2020	2021
Gelişmiş Ülkeler	-6,1	4,5	-6,5	4,1
Yükselen ve Gelişmekte Olan Ülkeler	-1,1	6,6	-2,4	5,3
ABD	-5,9	4,7	-6,4	4,1
Çin	1,2	9,2	0,9	8,9
Avrupa Bölgesi	-7,5	4,7	-7,7	4,6
Türkiye	-5	5		
Dünya Geneli	-3	5,8	-4,2	4,6

Taner AKÇACI, Yeni Koronavirüs (COVID-19) Salgınının Lojistik ve Ticarete Etkisi, Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Gaziantep, 2021

Orhan ŞANLI, Keynesyen Model Bağlamında Covid-19 Pandemisinin Küresel Ekonomiye Muhtemel Etkileri: Abd Ve Çin Üzerine Bir Araştırma, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 2021

Kaynak: IMF, 2020. Not: Kişi başı GSYH için uluslararası satın alma gücü paritesi baz alınmıştır.

Tablo 2: Koronavirüsü Etkisi Altında Dünya Ticaret Örgütü (WTO)'nün Küresel Ticaret İçin Tahmini

Küresel toplam ticaret yaklaşık %12 küçülecektir. En kötü senaryoda ise %35 küçülecektir.	İhracat				İthalat			
	İyimser Senaryo		Kötümser Senaryo		İyimser Senaryo		Kötümser Senaryo	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Avrupa	-12,2	20,5	-32,8	22,7	-10,3	19,9	-28,9	24,5
Kuzey Amerika	-17,1	23,7	-40,9	19,3	-14,5	27,3	-33,8	29,5
Asya	-13,5	24,9	-36,9	36,1	-11,8	23,1	-31,5	25,1
Güney ve Merkez Amerika	-12,9	18,6	-31,3	14,3	-22,2	23,2	-43,8	19,5
Diğer Bölgeler	-8	8,6	-8	9,3	-10	13,6	-22,6	18

Kaynak: WTO, 2020.

Dünya Ticaret Örgütü'nün 2020 raporuna göre, tüm senaryoların altında her durumda dünya uluslararası ticareti toplamda küçülmesi ön görülmektedir. Tabloda da görüldüğü üzere ihracattaki finansal kayıpların en çok olacağı bölge Kuzey Amerika'dır.

İthalatta ise finansal kayıpların en çok yaşanacağı ülke ise Güney Amerika'dır. Toparlanmanın önümüzdeki birkaç yıl içinde olacağı tahmin edilmektedir. En iyi durumda toplam dünya ticaretin ortalama %12 oranında küçülme ihtimali üzerinde hem fikir olunurken, en kötü durumda ise bu küçülmenin ortalama %35 civarında olacağı tahmin edilmektedir.⁸

COVID-19 ve E-ticaret

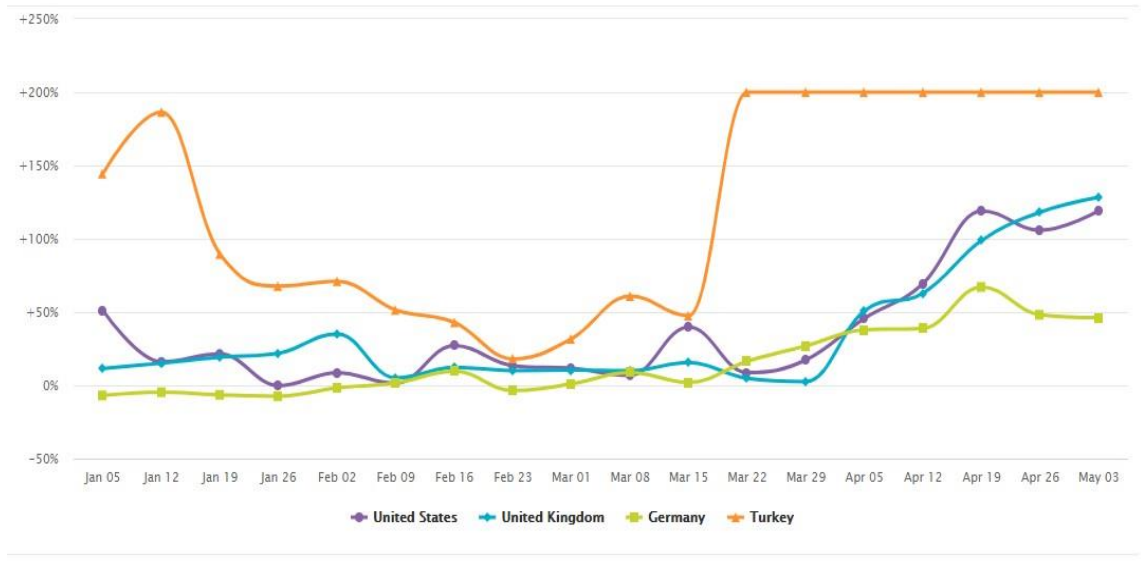
Dünya genelinde devletlerin karantina ilanı yapması ve izolasyon nedeniyle dünya çapında internet üzerinden alışveriş yani e-ticaret etkinliği artmıştır. E-ticaret, 2020 Mart itibariyle yeni ve aktif kullanıcılarda ciddi anlamda yükselen bir artış yaşanmıştır. Bununla birlikte COVID-19 pandemisinin tüketici alışkanlıklarında büyük ölçüde değişime sebep olmuştur, ticaret pandemi ile birlikte yeniden şekillenmiştir. Esnaf ve ticarethaneler alınan tedbirler neticesinde ve tüketici tercihleri nedeniyle salgından negatif etkilenirken, e-ticaret sistemi satış hacmini artırarak önemli ölçüde müşteri yakalamıştır. Grafik 1'te İngiltere, ABD, Almanya ve Türkiye'de pandemiden 2 ay önce ve pandemi sürecindeki e-ticaret hacminde meydana gelen değişimler gösterilmiştir⁹. (Güven, 2021:256)

Orhan ŞANLI, Keynesyen Model Bağlamında Covid-19 Pandemisinin Küresel Ekonomiye Muhtemel Etkileri: Abd Ve Çin⁸
Ekonomileri Üzerine Bir Araştırma, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,2021

Hüseyin Güven, Covid-19 Pandemik Krizi Sürecinde E-Ticarette Meydana Gelen Değişimler, Avrasya Sosyal ve Ekonomi⁹
Araştırmaları Dergisi,2021

Grafik 1: Covid-19 Pandemik Krizinde Farklı Ülkelerde E-Ticaret Hacminde Meydana Gelen Değişimler

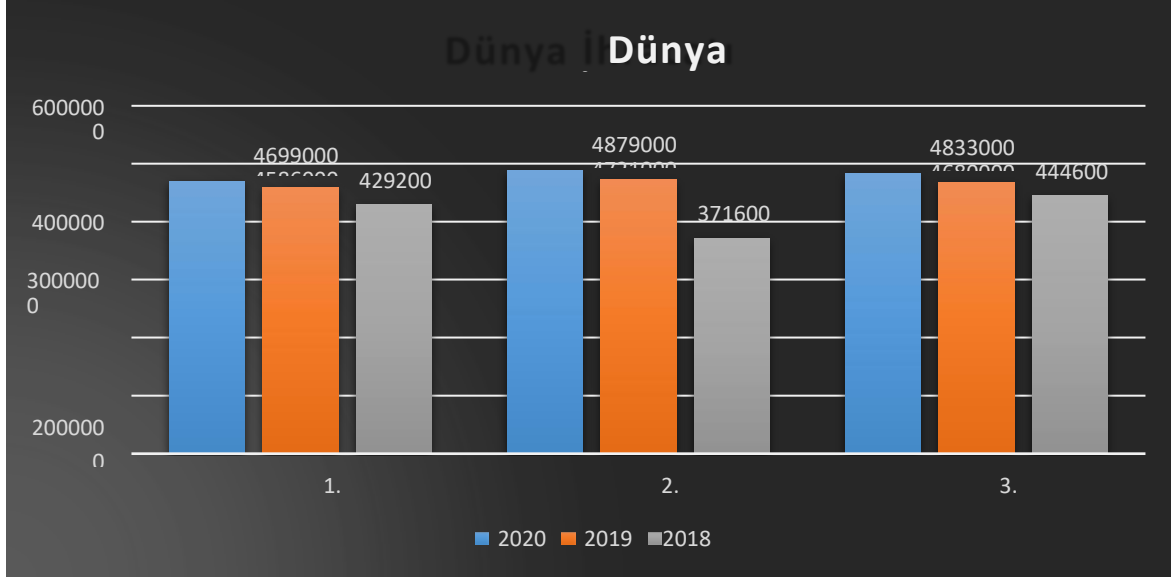
Kaynak: <https://ccinsight.org/>

Grafik 1 incelendiğinde dört gelişmekte olan ülke arasında ve Türkiye’de ilk vakanın görüldüğü 2019 Mart ayından sonra kayda değer bir artış görülmüştür. Bu artış %200'lere kadar çıktığı görülmektedir. 2019 Mart’a kadar ABD ve İngiltere’nin e-ticaret hacminde inişli çıkışlı bir durum görünmesine nazaran salgının ilerleyen dönemleri ve karantina süreçlerinin başlamasıyla e-ticaret üzerinden alışveriş yapan müşterilerin sayısında kayda değer bir yükseliş görülmeye başlanmıştır.¹⁰

Hüseyin Güven, Covid-19 Pandemik Krizi Sürecinde E-Ticarette Meydana Gelen Değişimler, Avrasya Sosyal ve Ekonomi ¹⁰ Araştırmaları Dergisi,2021

DÜNYA'DA ULUSLARARASI TİCARET

Grafik 2. Dünya İhracatı (2019-2020, 3. Aylık Dönemleri)

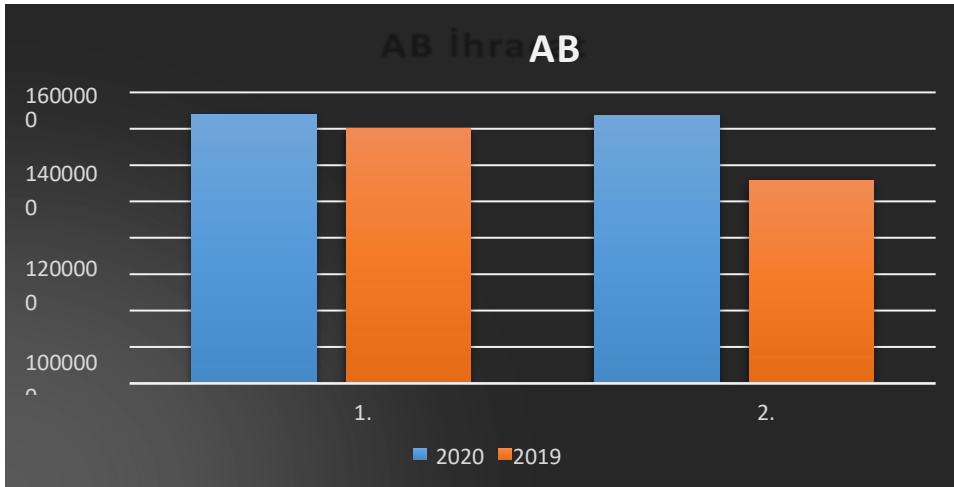

Kaynak: WTO veri tabanı ve unctad.org hesaplamaları (2020 yılının 3. çeyrek verileri) kullanılarak hazırlanmıştır.

Grafik 2'de 2018'in ilk üç çeyreği ile 2019 ve 2020 yıllarının ilk üç çeyrekleri karşılaştırılmaktadır. 2019 yılında uluslararası ticarete daralma ilk çeyrekle başlamıştır. 2019 yılında dünya genelinde Mart ayında pandemi olarak kabul edilip her alanda önlemler alınmıştır. Dünya genelinde salgınla mücadele adına sert tedbirler alınmıştır. 2019 Mart ayından itibaren salgının uluslararası ticaret üzerindeki etkileri yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda 2020 ilk üç aylık dönemde pandemiden kaynaklı küçülme 2. çeyrekteki

daralmadan daha küçüktür. 2019 ilk çeyreğinde %2,4 daralan ihracat 2020 ilk çeyreğinde %6,4 daralmıştır. İkinci çeyrek de ihracattaki daralmanın pandemiden kaynaklı olduğu net şekilde gözükmeştir. 2019 ikinci çeyreğinde ihracat %3,23 daralmışken 2020'nin ikinci çeyreğinde ihracattaki daralma %21,28 düzeyinde gerçekleşmiştir.¹¹

Grafik 3. AB İhracat (3 aylık dönemler milyon \$)

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü (WTO) veri tabanı kullanılarak düzenlenmiştir

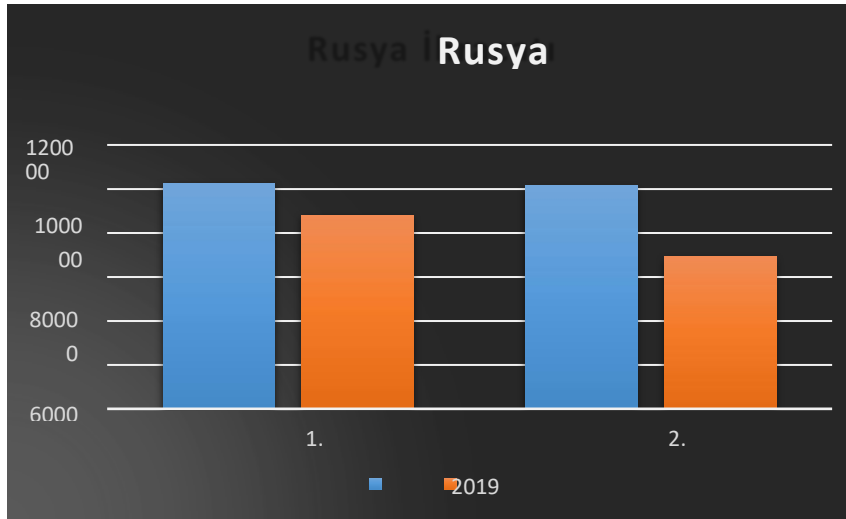
Grafik 3'de net bir şekilde AB ihracatının görünümünü sunmaktadır. Salgının ilk çeyrekte % 5,2'lik bir ihracat daralmasına neden olmuşken, ikinci çeyrekte sürece ilişkin tedbirlerin yoğunluk kazanması ile daralma oranı daha da artmış ve ihracat %24.1 oranında

Yıldırım, U. (2021), "COVID-19 Pandemisinin Dış Ticaret Üzerine Etkisi: İstatistiksel Bir Yaklaşım", *Fiscaeconomia*, ¹¹ 5(1), 280-295.

azalmıştır. İkinci çeyrekte Dünya ihracatındaki daralma %21 oranındadır. Yani Avrupa Birliği'nin 2.çeyrekte ihracatta yaşadığı küçülme dünya ortalamasının üzerindedir. Bu sonuçla 2.çeyrek itibariyle uluslararası ticarete dünyada çapında Rusya ve ABD'den sonra ihracatı büyük ölçüde etkilenen ekonominin Avrupa Birliği ekonomisi olduğudur.¹²

Grafik 4. Rusya İhracatı (3 Aylık Dönemler milyon

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü (WTO) veri tabanı kullanılarak düzenlenmiştir.

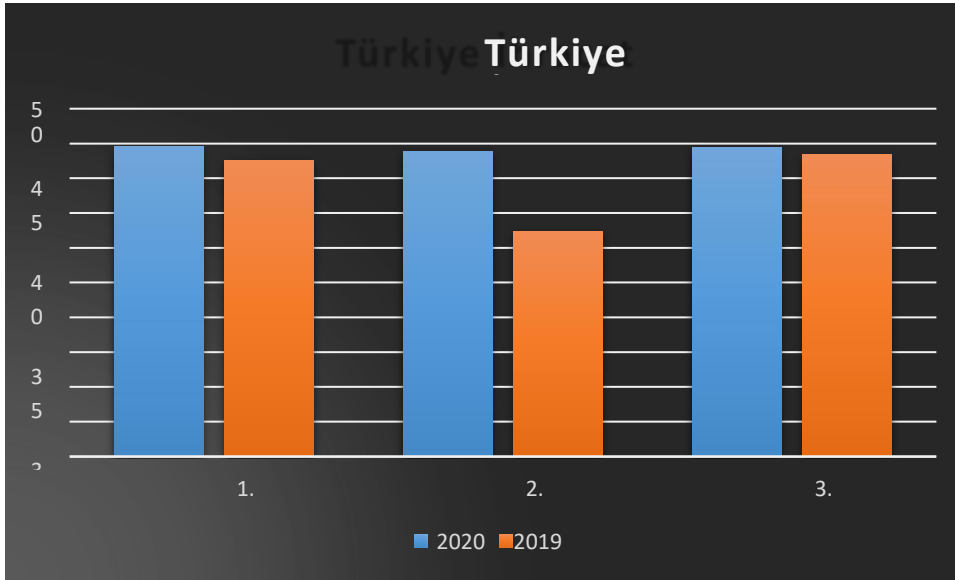

Grafik 4'de Rusya Federasyonu'nun uluslararası ihracatındaki küçülme net bir şekilde gözlemlenmektedir. 2019'un ilk çeyreğinde 102,6 milyar dolar ihracat yapan Rusya 2020'nin ilk çeyreğinde %14'lük bir ihracat küçülmesi yaşamış ve 2020 ihracatı 88,1 milyar dolar seviyelerine düşmüştür. 2019'un ikinci çeyreğinde 101,4 milyar dolar

Yıldırım, U. (2021), "COVID-19 Pandemisinin Dış Ticaret Üzerine Etkisi: İstatistiksel Bir Yaklaşım", *Fiscaeconomia*, ¹² 5(1), 280-295.

ihracat gerçekteşiren Rusya 2020'nin ikinci çeyreğinde sadece 69 milyar dolar ihracat gerçekteşirebilmiştir. İhracatında yaklaşık %32'lik bir küçülme gerçekteşmiştir.¹³

Grafik 6. Türkiye İhracatı (3 Aylık Dönemler milyon Dolar)

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB)

Türkiye ihracatı verileri baz alındığında salgın döneminde Dünyadaki diğer ülkelerle aynı durumda olduğunu istatistiklerden çıkarılmaktadır. İlk çeyrekte Türkiye ihracatı, uluslararası ticarete diğer ülkelere nazaran bir tık daha az etkilenmiştir. Söz konusu dönemde ihracattaki daralma %4,54 gibi yüksek bir orandır. Bunu yüksek olarak

Yıldırım, U. (2021), "COVID-19 Pandemisinin Dış Ticaret Üzerine Etkisi: İstatistiksel Bir Yaklaşım", *Fiscaoeconomia*, ¹³ 5(1), 280-295.

ifade etmemizin sebebi Türkiye’de önlemler asıl olarak ikinci çeyrekte ortaya çıkmıştır. Fakat İkinci çeyrek değerlendirmesinde Rusya’nın ihracatından sonra ihracatı en çok küçülen ekonomilerden biri Türkiye’dir. %26,27’lik küçülme söz konusudur.¹⁴

Grafik 6’da Türkiye’nin ihracatında salgının etkisini görmekteyiz. Salgından kaynaklı ihracatta tüm çeyreklerde azalma görülmüştür. 2.çeyrekte çok ciddi daralma yaşanmıştır fakat en azından 3.çeyrekte daha küçük bir küçülme görülmüştür. Uluslararası ihracat verilerine bakıldığında büyük ekonomilerle karşılaştırıldığında 3. çeyrekte diğer ülkelere nazaran fazla daralma yaşayan ekonomilerden olmuştur.

Sonuç

İzlenen mali ve parasal politikalarla salgının ekonomi ve finans sektörlerinde açtığı yaralar sarılmaya çalışılırken, toparlanmanın nasıl olacağı ise belirsizliğini korumaya devam ediyor. Covid-19’a karşı hızla geliştirilen aşilar piyasalardaki iyimserliği artırsa da uzmanlar, sağlanan mali ve parasal desteklerin erkene çekilmemesi ve toparlanma sağlanana kadar sürmesi gerektiği uyarısında bulunuyor. Ama bununda bir sınırı ve dayanma gücü var. Ve geniş bir zaman dilimine yayılan bu kriz Dünya Ekonomisine de salgın hastalık gibi nüfus etti ve etmeyede devam ediyor. Tüketici alışkanlıklarında değişimlere sebep oldu. Bir çok sektörde küçülmeler gözlemlendi bununla birlikte çok az sektörde büyümeler gözlemlendi.

Yıldırım, U. (2021), “COVID-19 Pandemisinin Dış Ticaret Üzerine Etkisi: İstatistiksel Bir Yaklaşım”, *Fiscaeconomia*,¹⁴

5(1), 280-295.

Virüsün son aylarda keşfedilen yeni varyantları risk oluşturmaya devam ederken, bu varyantların birçok ülkeyi önlemleri sıkılaştırmaya zorlaması da toparlanmayı geciktiriyor. Bu da önümüzdeki birkaç sene daha Dünya Ekonomisinin pandeminin ekonomik etkisinde olacağı anlamına geliyor. Covid-19 pandemisinin, Dünya çapında ekonomik de derin bir krize yol açacağı gerçek.

KAYNAKÇA

Övgü P.(2020), Koronavirüs: İtalya'nın 'en karanlık saati', BBC

Berrak k. (2021) Euro bölgesinde rekor küçülme, Euronews <https://www.dw.com/tr/euro-Bölgesi-ekonomisinde-rekor-küçülme>

Kara E. (2020) Covid-19 pandemisi: iş gücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, s269-282

Öztürk D. (2020) Covid-19 krizi'nin avrupa birliği'ne ekonomik etkisi üzerine, Euro Politik Dergisi, s141-161

European Commission(2021) https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2021-economic-forecast_en

Yıldırım, U. (2021), "COVID-19 Pandemisinin Dış Ticaret Üzerine Etkisi: İstatistiksel Bir Yaklaşım", *Fiscaoeconomia*, 5(1), 280-295.

Orhan ŞANLI, Keynesyen Model Bağlamında Covid-19 Pandemisinin Küresel Ekonomiye Muhtemel Etkileri: Abd Ve Çin Ekonomileri Üzerine Bir Araştırma, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*,2021

REGESTA ,Ticaret Hukuku Dergisi, İstanbul Ticaret Odası, Cilt: 6/Sayı: 1 Volume: 6/Issue: 1 Yıl/Year: 2021

Hüseyin Güven, Covid-19 Pandemik Krizi Sürecinde E-Ticarette Meydana Gelen Değişimler, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*,2021

Ahmet ÇEVİK,Covid-19 Pandemisinin Küresel Ticarete İlk Etkileri, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi KAÜİİBFD Cilt, 12, Sayı 24, 2021*

Ercan Taşkın, Covid-19 Küresel Salgınlarının Uluslararası Ticarete Etkileri, *Alanya Akademik Bakış Dergisi* Yıl: 2021, C:5, S:2, ss.749-771

Taner AKÇACI, Yeni Koronavirüs (COVID-19) Salgınlarının Lojistik ve Ticarete Etkisi, *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Bilimler Fakültesi*, Gaziantep, 2021

Zengin D. (11.03.2021), Dünya ekonomisi salgın birinci yılında yaralarını sarmaya çalışıyor, *Anadolu Ajansı*,

WHO. (2021) Covid-19 ve Avrupa, 20.11.2022 tarihinde

<https://www.euro.who.int/en/countries/euopen> interinternet sitesi